

Methodology and Method of Understanding the "System of Thought and Idea " of the Vali-e Faqih

Seyed Javad Amini

Associate Professor, Department of Strategic Management, Supreme National Defense University, Tehran, Iran

Email: sjamini20@gmail.com

 0000-0002-1965-9935

Vahid Safi Esfahani

Department of Strategic Management, Strategic Management Research Institute, Supreme National Defense University, Tehran, Iran.

Email: safivahid@gmail.com

Abstract

With the victory of the Islamic Revolution of Iran and the ideal of establishing an Islamic civilization, one of the most persistent challenges has been to articulate a comprehensive theory and model of Islamic governance encompassing all its dimensions—from economy, politics, and culture to the management of societal affairs and the fulfillment of individual needs. Among the primary concerns of humanities scholars is the theoretical explanation and extraction of essential scientific models, as well as the study of the intellectual foundations of the leaders of the Islamic Revolution within the framework of velayat-e-faqih (guardianship of the jurist). The central issue is that, in order to understand the statements and evolution of the Vali-e Faqih's thought—whether as a text or as an idea—one must determine whether it should be approached through conventional interpretive methods, similar to other texts and ideas, or whether, given its sacred position in Islamic thought, a distinct methodology is required to extract a theoretical model from the Vali's thought and its esoteric dimensions. Methodological and inferential reductionism, therefore, is not appropriate in this context. This study is grounded in Islamic philosophy in terms of its fundamental purpose. In terms of data collection, it employs both library research and fieldwork, with in-depth interviews as the primary tools. Data Analysis Strategy: Thematic analysis was employed in three stages. From a total of 188 statements collected through expert interviews, 198 basic themes, 17 organizing themes, and 7 overarching themes were extracted. The findings, through an innovative and established approach, propose an exploratory methodological framework for understanding and discovering the intellectual and cognitive system of the Vali. This framework—termed the "Uns Method"—is based on four main pillars: (1) the general principles of jurisprudence and inference derived from the familiarity with the Vali-e Faqih; (2) historical and character study and analysis; (3) discourse analysis of the Vali-e Faqih's thought; and (4) Qur'anic research and data quantification of the topic under discussion.

Keywords: System of Thought and Idea " of the Vali-e Faqih, Islamic Revolution, Methodology, Uns method

E-ISSN: 2588-6525 / Center for Strategic Research / The Scientific Journal of Strategy

Journal of "The Scientific Journal of Strategy" © 11 years by Center for Strategic research is licensed under [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

 [10.22034/rahbord.2025.525699.1815](https://doi.org/10.22034/rahbord.2025.525699.1815)

روش‌شناسی و روش فهم نظام فکری و اندیشه ولی فقیه

سیدجواد امینی

دانشیار گروه مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

Email: sjamini20@gmail.com

 0000-0002-1965-9935

وحید صافی اصفهانی

گروه مدیریت راهبردی، پژوهشکده مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

Email: safivahid@gmail.com

چکیده

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران و آرمان تمدن‌سازی، همواره یکی از مهم‌ترین چالش‌ها؛ بر سر تبیین نظریه و الگوی اداره حکومت اسلامی در تمامی ابعاد آن از اقتصاد، سیاست و فرهنگ تا مدیریت شئون و نیازهای فردی آحاد جامعه است. از جمله دغدغه‌های پژوهشگران علوم انسانی نیز، تبیین نظری و استخراج الگوهای مورد نیاز علمی و تفحص در اندیشه رهبران انقلاب اسلامی در جایگاه «ولایت فقیه» است. مسئله اصلی این‌که برای فهم بیانات و انکشاف اندیشه‌های ولی فقیه، به‌مثابه یک متن یا یک اندیشه، مشابه دیگر متون و اندیشه‌ها مواجهه مرسوم صورت گیرد یا با توجه به جایگاه قدسی آن در اندیشه اسلامی، روش‌شناسی و روش متفاوتی برای استخراج الگو و نظریه از اندیشه «ولی» و فهم باطنی آن لازم بوده و نمی‌توان تقلیل‌گرایی روشی و استنباطی داشت. این پژوهش با ابتنا به فلسفه اسلامی، به لحاظ هدف بنیادین و از حیث گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای و میدانی و ابزارهای مصاحبه‌های عمیق است. راهبرد تحلیل داده‌ها تحلیل مضمون، در سه مرحله از مجموع ۱۸۸ گزاره مأخوذ از مصاحبه‌های تخصصی، ۱۹۸ مضمون پایه، ۱۷ مضمون سازمان-دهنده و ۷ مضمون فراگیر استخراج گردید. در یافته‌ها با رویکرد تأسیسی و نوآورانه، الگوی اکتشافی روش‌شناسی و روش فهم و کشف نظام فکری و اندیشه‌ای ولی، با ابتنا به چهار رکن «قواعد عام اصول فقه و استبصار از مأنوسین ولی فقیه»، «مبنایابی و تحلیل تاریخی و سیره‌پژوهی»، «تحلیل گفتمان اندیشه ولی فقیه»، «مبنایابی قرآنی و کمی‌سازی داده‌های موضوع مورد بحث»، تحت عنوان روش «انس» پیشنهاد شده است.

کلیدواژه‌ها: نظام فکری و اندیشه ولی فقیه، انقلاب اسلامی، روش‌شناسی، روش انس

مقدمه و بیان مسئله

در نظام جمهوری اسلامی ایران حاکمیت ولی فقیه برای تضمین صحت و سلامت جهت و ترسیم صحیح مسیر حرکت به سمت احکام اسلامی است (قانون اساسی جمهوری اسلامی، ۱۳۶۸). «ولایت فقیه، جایگاه مهندسی نظام و حفظ خط و جهت نظام و جلوگیری از انحراف به چپ و راست است، این اساسی‌ترین و محوری‌ترین مفهوم و معنای ولایت فقیه است» (خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۸۳/۰۳/۱۴). ترسیم اهداف کلان، تعیین سیاست‌های کلی نظام و خطوط اصلی مسیر حرکت در اندیشه ایشان جست‌وجو می‌شود. در واقع «قرائت امام (از جهت‌گیری‌های انقلاب)، برای ما معتبر و حجت است» (خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۹۲/۰۴/۳۰). در تجربه نظام اسلامی و با تصریح قانون اساسی، ابر خط‌مشی‌ها^۱، سیاست‌های کلان^۲ و خطوط کلی نظام از جانب ولی فقیه تعیین و این به معنای توصیف و تشریح بیشتر مختصات این دستگاه فکری است. امامین انقلاب، عهده‌دار رهبری و مهندسی این دستگاه فکری (مکتب فکری) هستند و تلاش برای دستیابی به این مکتب است. براین‌د جریان انقلاب اسلامی، متعالی و به سمت اهداف نهایی و موفقیت و پیشرفت است، سرعت‌بخشی به شتاب حرکت انقلاب، کاهش هزینه‌ها و تثبیت دستاوردها مستلزم شکل‌گیری وحدت و تفاهم نخبگانی حول محور اندیشه ولایت است. مدخل ورود به نظام اندیشه ولی چیزی است که مقام معظم رهبری با عنوان «ضرورت کلان‌نگری در مسائل انقلاب اسلامی» و «نگاه به آرمان‌ها» متذکرند. به این مفهوم که انقلاب اسلامی در یک موضع سلبی پدید نیامده، بلکه با هدف و آرمان مشخص صرفاً ضد استبداد و استکبار نبود، بلکه استبداد و استکبار، پیش‌نیاز رفع این نقایص و موانع رسیدن به هدفی هستند که انقلاب اسلامی برای آن یعنی «تمدن نوین اسلامی» به وجود آمده است. پس اولین خصیصه، ضرورت نگاه درست به اندیشه ولی و ورود عالمانه به آن است. از مهم‌ترین شرایط صحت فرایند خط‌مشی‌گذاری و مدیریت راهبردی آن است که کارگزاران در راستای نظام فکری رهبران جامعه تدبیر نمایند. یافتن خطوط اصلی و فهم صحیح داشتن از نظام فکری (نیات رهبران) شرط موفقیت و تحقق اهداف ملی است. هر میزان انطباق فهم کنشگران با نظام معنایی مورد انتظار رهبران جامعه بیشتر باشد، دستاوردها و نتایج در چهارچوب اهداف کلان ترسیمی خواهد بود و هر میزان از عدم انطباق؛ موجبات زاویه گرفتن از مسیر اصلی و نقصان چرخه سیاست‌گذاری راهبردی در سطح ملی می‌گردد. ولی فقیه نیابت عام از طرف

1. Mega policy
2. Grand policies

امام معصوم^(ع) دارد؛ وظایف و تکالیف جامعه اسلامی را مشخص و بر اساس قاعده لطف، در مرجعیت علمی و ولایت ظاهری از امداد و نصرت‌های الهی استفاده می‌کند. روش نظر به انسان‌های قدسی، ماورای یک گفتمان مفهومی است و باید منطق فهم و ارتباط با آنکه مسئولیت هدایت جامعه را به عهده گرفته‌اند، دریابیم. در بحث روش‌شناسی، واکاوی توجه به اندیشه امتثال امر ولی مهم است و اینکه چرا به صورت بایسته و شایسته به نقطه امتثال، اجرا و اقدام نمی‌رسند. البته این موضوع ناشی از بحران «اطاعت و ولایت‌پذیری» و بحران «فهم» است. در بین پیروان اندیشه انقلاب و ممثلین به امر ولی، بخش اندکی متعلق به بحران اطاعت و ولایت‌پذیری است و بخش اعظمی متعلق به بحران فهم است. چرایی عدم پرداختن دو علت دارد: یکی نسبت به درک از فهمیدن «پرداخت ناصحیح» شده و دیگر در حدشان ورود نشده و ضرورت آن درک نگردیده است.

مسئله اینجاست که فهم واقعی از اندیشه با مطالعه صرف اندیشه متفاوت است (عیوضی، ۱۳۹۶: ۹۹) در برخی آثار درباره فرمایشات امام و رهبری که شامل مقالات و بحث‌های متعددی است، پیش از آن که با عدم پرداخت طرف باشیم، با پرداخت ناصحیح مواجه‌ایم. نمونه همین کتاب‌های موجود در بازار که بیانات را دسته‌بندی و جملات نزدیک را کنار یکدیگر قرار داده و تیتیر مناسبی انتخاب و چند کلیدواژه اضافه و سایر مشتقات آن را در بیانات جست‌وجو و دسته‌بندی و به‌طور مثال عنوان آن را «عدالت و عقلانیت از منظر مقام معظم رهبری» گذاشته و شرح می‌دهند که ایشان می‌گویند عقلانیت به چه معنا است؟ سازمان‌های دولتی نیز بعضاً رسالت خود را نسبت به فرمایشات ولی، شأن پژوهشی می‌دانند و مهم‌ترین اشکال چنین اقداماتی این است که اتفاق عدم کار جدی و پرداخت صحیح، خودش را نشان می‌دهد. مسئله‌ای که به دو حوزه پژوهش و حوزه تبلیغ و گفتمان‌سازی برمی‌گردد.

برخی پژوهشگران معتقدند هر اندیشمندی، عالمی غیرقابل کشف، تجربه‌ناپذیر و منحصر به فرد دارد که قابل دسترسی نیست؛ اما اغلب این باور نیز پذیرفته شده است که اندیشه‌ها قیاس‌پذیر و کشف شدنی‌اند و می‌توان به عالم ذهنی مؤلف یا متفکر راه یافت و مراد و مقصود نیمه پنهان او را کشف کرد؛ تحلیل‌های درون‌مایه متن، به همراه روانکاوی شخصی و اجتماعی متفکر، ما را به عالم ذهنی او هدایت و بدین طریق با اندیشه‌های اصیل او آشنا می‌سازد (عیوضی، ۱۳۹۶: ۹۶). هدف این نوشتار برای حوزه

۱. در زمان غیبت کبری از سه شان امام عصر^(ع)، ولایت معنوی امام عصر پابرجا است، مرجعیت علمی به مراجع عظام تقلید و ولایت ظاهری به ولی فقیه داده می‌شود.

پژوهش و با در نظر گرفتن جایگاه ولی، تلاش برای معرفی روش استخراج الگو و عمق‌بخشی در فهم نظام اندیشگانی ولایت‌فقیه و ارتقای جریان ولایت‌پژوهی در اندیشه علوم انسانی است. سؤال اصلی اینکه، برای فهم این نظام فکری و اندیشه‌ای چه «روش‌شناسی» و «روشی» قابل طرح است؟

۱. مبانی نظری

۱-۱. مفهوم‌پردازی «روش» و «روش‌شناسی»

«روش» هرگونه ابزار مناسب برای رسیدن به مقصود است. روش ممکن است به مجموعه طُرقی که انسان را به کشف مجهولات هدایت می‌کند، مجموعه قواعدی که هنگام بررسی و پژوهش به کار می‌روند و مجموعه ابزار و فنونی که آدمی را از مجهولات به معلومات راهبری می‌کند اطلاق شود (ساروخانی، ۱۳۷۵، ج ۱: ۲۴). روش علمی عبارت است از گام‌هایی که اگر به‌درستی برداشته شود، هدف علم را محقق می‌سازد (کاوس، ۱۹۶۷: ۳۳۹). مقصود از «روش‌شناسی»، شناخت و بررسی کارآمدی‌ها و ناکارآمدی‌های روش‌های گوناگون است. به‌عبارت‌دیگر مباحثی که عهده‌دار ارزیابی روش‌ها از حیث توان کشف واقع هستند «روش‌شناسی» خوانده می‌شوند. در روش‌شناسی به توصیف روندها، نظریه‌ها، مفاهیم و یافته‌های پژوهش علمی و نیز ارزیابی اعتبار معرفت‌شناختی یافته‌های حاصل از پژوهش و پاسخ به پرسش‌های مربوط به ماهیت تضمین قواعد و روش‌ها پرداخته می‌شود (Nola and Sankey, 2007). سخن از روش و روش‌شناسی در قلمرو عقل‌نظری و عقل عملی تا زمانی رواست که پذیرش مدعیات نظری و عملی را ضابطه‌مند و واجد معیار بدانیم، یعنی در ادعای صدق و کذب مدعیات عقل‌نظری و در ادعای حُسن و قبح و درست و نادرست مدعیات عقل عملی، تابع معیار و ضابطه باشیم (Lyotard, 1984). تجربه‌گرایی که پدیده‌های اجتماعی را مانند پدیده‌هایی طبیعی دانسته و به تعبیر دورکیم پدیده اجتماعی را «شیء» تلقی کرده‌اند، اصرار به وحدت روش در حوزه علوم اجتماعی و علوم طبیعی دارند (باتومور، ۱۳۵۷: ۴۳) در مقابل اندیشمندانی که پدیده‌های اجتماعی را فراتر از پدیده‌های مادی قابل مشاهده می‌دانند بر این عقیده‌اند که افراد جامعه موجودات فرهنگی هستند و خود به حوادث معنا می‌دهند و بر همین اساس تلاش برای دستیابی به قوانینی نظیر قوانین علوم طبیعی از طریق به‌کار گرفتن صرف شیوه‌های معمول در علوم طبیعی را نادرست می‌دانند. (Winch, 1958) روش‌شناسی، شناخت شیوه‌های اندیشه و راه‌های تولید علم و دانش در

عرصه معرفت بشری و موضوع این دانش، روش علم و معرفت است. روش در ارتباط مستقیم با عواملی نظیر موضوع معرفت، هدف معرفت، هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی است که بر اساس آن شکل می‌گیرد. معرفت، خصوصاً اگر کاربردی باشد، در روش خود از نظریه‌ای که مبتنی بر آن است، تأثیر می‌پذیرد؛ بنابراین روش‌شناسی غیر از روش است. «روش»، مسیری که دانشمند در سلوک علمی خود طی می‌کند و «روش‌شناسی»، دانشی که به شناخت آن مسیر می‌پردازد. روش همواره در متن حرکت فکری و تلاش‌های علمی یک دانشمند قرار دارد و روش‌شناسی دانشی که از نظریه آن شکل می‌گیرد و به همین دلیل، روش‌شناسی همواره یک دانش و علم درجه دوم است. علم درجه دوم، در قبال علم درجه اول مطرح است. علم درجه اول، به یک واقعیت عینی طبیعی و یا انسانی می‌پردازد و علم درجه دوم، موضوعی که نفس واقعیت خارجی نیست. موضوع علم درجه دوم، علم و آگاهی بشری است؛ اعم از اینکه آن آگاهی، خود یک دانش و علم درجه اول و یا درجه دوم باشد. اصطلاح علم درجه دوم، نظیر اصطلاح معقولات ثانیه در قبال معقولات اولیه است. معقولات اولیه، حقایق عینی، و معقولات ثانیه، مفاهیم ذهنی و انتزاعی‌اند که خارج ظرف عروض آن‌ها نیست؛ اعم از اینکه از معقولات اولیه و یا از معقولات ثانیه دیگری انتزاع شده باشند.

۱-۲. انواع مواجهه با اندیشه، بیانات و نظام فکری ولی فقیه

در مواجهه افراد با اندیشه، بیانات و نظام فکری ولی فقیه پنج نوع نگاه متفاوت مطرح است:

نگاه اول با بی‌اعتنایی از کنار بیانات ولی عبور می‌کنند؛ به این معنا بیانات ولی، حرفی کنار حرف‌های دیگر است. با این تصور، دیدگاه‌های رهبری، از نظر کارشناسان دیگری که در حوزه‌های تخصصی بحث می‌کنند نیز اعتبار کمتری دارد. ایشان هم کارشناسی است مثل همه کارشناسان که در موضوعات مختلف نظر می‌دهد، با این توجیه خود را در حوزه‌های تخصصی از ایشان متخصص‌تر و در آن موضوع، عالم‌تر می‌دانند و به خود حق می‌دهند که با بی‌اعتنایی عبور کنند.

نگاه دوم کسانی که با بیانات رفتار سیاسی دارند. رفتار سیاسی به دو معنا است: یکی اینکه فقط به جنبه سیاسی بیانات توجه می‌کنند که نوعی تقلیل‌گرایی است. دیگر اینکه هر جریان سیاسی از زاویه نگاه خود، بیانات را تعبیر یا آن بخش از کلام و اندیشه‌های ایشان را که صرفاً مواضع سیاسی هم نیست، اما به نفع خودش هست، برجسته و منتشر و به بخش‌های دیگر کم‌توجهی می‌کند.

نگاه سوم گروهی که برای رهبری جایگاه و شئون هدایت عموم امور کشور قائل اند، اما با کلام رهبر مواجهه موضوعی و بخشی دارند؛ یعنی به یک بُعد و بخش از کلام رهبر تمرکز و خود را در آن بحث مخاطب قلمداد می‌کنند؛ فارغ از اینکه این حرف کنار چه حرف‌های دیگری گفته شده و در منظومه فکری ایشان به چه نحوی قابل فهم است. این نگاه نسبت به نگاه اول و دوم بهتر، اما به دلیل بخشی‌نگری که در فهم کلام رهبری به وجود می‌آید، ناقص و نقض شده است.

نگاه چهارم، به منظومه کلام رهبری توجه داشته و سعی به فهم دارند؛ اما این منظومه اندیشه‌ای را پویا نمی‌بیند. مثلاً رهبری، سخنی را درباره موضوعی بیان می‌کنند، تصور بر این است که آن حرف همان‌جا تمام شد. فرض کنید اگر راجع به تمدن اسلامی صحبتی داشته و بعد از آن دیگر راجع به تمدن اسلامی صحبتی نشده و در گذار زمان راجع به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، سبک زندگی، تبیین مفهوم عدالت، مردم‌سالاری دینی و ... صحبت می‌کنند، بحث تمام شده است. در این نگاه افراد توجه نمی‌کنند که هر چند موضوع متفاوت بوده ولی این‌ها باهم مرتبط‌اند و نسبت دارند؛ به این معنا که می‌تواند بیاناتی را که در خصوص تمدن اسلامی داشتند را کامل کند. پس نگاه چهارم این است که کلان‌نگری به منظومه اندیشه رهبری را دارد، اما پویا نمی‌بیند.

نگاه پنجم، که نگاه کامل‌تری است، کلام رهبری را در نظام اندیشه‌ای آن دریافت، استنباط و پویا^۱ می‌بیند. این پویایی دو شکل پیدا می‌کند:

۱. در موضوعات اصلی که ایشان نظریه‌پردازی می‌کنند، فکر ایشان هم مثل هر اندیشمند دیگری در مسیر تکامل است. «تکامل» در کلام رهبری یعنی زوایای بیشتری را مطرح و بسط بیشتری در مقایسه با حرف‌های گذشته خود می‌دهند؛

۲. لزوماً تکامل فکر به این نیست که در همان موضوع مشخص با همان عنوان قبلی حرف جدیدی بزند. مثلاً در موضوع تمدن اسلامی ممکن است ایشان طی ده سال، بیست سخنرانی داشته و راجع به این موضوع صحبت کرده و هر بار هم زوایایی را به آن افزوده‌اند. اگر پنج سال هم راجع به این موضوع حرفی زده‌اند؛ به معنی بسته شدن پرونده بحث نیست و یا اینکه بیانات دیگری که گفتند، موضوع آن تمدن اسلامی نیست و ارتباطی به تکامل نظریه ندارد. بلکه اگر راجع به عدالت؛ سبک زندگی؛ پیشرفت و مردم‌سالاری دینی و مسائلی از این قبیل صحبت کردند، نسبت آن با حرفی

۱. یکی از ویژگی‌های بارز اندیشه سیاسی امام خمینی (ره) پویایی و مدلمندی است تا جایی که عنصر پویایی یکی از پایه‌های اندیشه سیاسی امام را تشکیل می‌دهد (عبوسی، ۱۳۹۶: ۱۲۰).

که در تمدن اسلامی گفتند، چیست؟ این وضوح بیشتری در نظریه ایجاد می‌کند. این تناقض و تعامل محور دیگری در فهم پویایی اندیشه رهبری است.

جدول ۱: مقایسه رویکردها؛ مسیرها و تحلیل

نوع نگاه	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم
مسیریابی	نادرست	ناقص	اصلاحی با مانع	صحیح و ناتمام	صحیح، دقیق، متقن؛ از فهم درست به فهم کامل رسیدن
تحلیل	فرد بی‌اعتنا، انگیزه دقت و یادگیری ندارد	استفاده سیاسی و انحصاری در فهم مسئله	فهم ناقص و ناموزون	فقدان فهم کلان در پویایی	ترکیبی از فهم، استنباط و استخراج «نظام موضوع»، «نظام اندیشه» و «پویایی کلام رهبر» را در بردارد

۱-۳. تمایز روش در فهم عمومی و روش در فهم تخصصی از کلام امام جامعه

مطالبه رهبری نسبت به شناخت مکتب حضرت امام^(ره) تخصصی است. وقتی می‌خواهیم حاکم، محکوم، مطلق و مقید را در کلام امام^(ره) بیابیم، این کار یک فرایند تخصصی است. درجایی که امامین انقلاب به عموم جامعه می‌فرمایند استکبارستیز باشید، فریب آمریکا را نخورید، اعتماد به آمریکا نکنید، تعامل علمی با غرب داشته باشید، ولی راه نفوذ را ببندید و ... این بیانات روشن و مخاطب روشنی هم دارد. فهم این مطالب پیچیدگی نداشته و ارتباط مؤثر هم برقرار می‌شود؛ اما ممکن است به استناد امکان این فهم عمومی عده‌ای اشکال کنند که سخن گفتن از منطبق فهم فکر و اندیشه امام جامعه آن‌هم با این پیچیدگی غیرضروری است. پاسخ این‌که: فهم سطوحی دارد سطح اول یا سطح عمومی فهم، احتیاجی به این پیچیدگی‌ها ندارد. با همان معادلات، قواعد و ادبیات عرفی فهم و معنی تحت لفظی کلمات مستفاد می‌شود. از همین‌رو صحبت بر سر تعمیق فهم، به‌منظور استخراج نظریه، راهبرد، مکتب و منظومه فکری است. این‌که رهبری درباره قانون‌گذاری در مجلس چندین نکته را بیان و تأکید دارند حواستان به این موضوعات باشد، اصل حرف روشن است و هر نماینده‌ای در دوره مسئولیت، به این تذکرها عمل می‌کند. منتها بعضی‌ها، از نماینده و غیرنماینده، می‌خواهند استاندارد و الزامات قانون‌گذاری در تراز جمهوری اسلامی را بدانند و آن را از اندیشه ایشان استخراج کنند. ممکن است این فرد بیانات رهبر را شنیده باشد، ولی

برای اینکه جواب این سؤال را پیدا کند، نباید فقط به آن صحبت و سخنرانی اکتفا کند بلکه باید در نهادهای سیاست‌پژوهی نظیر مرکز پژوهش‌های مجلس، فرهنگ، ضوابط، آیین‌نامه، دستورکار و دانش قانون‌گذاری را ارتقا دهد. این کار تخصصی از کار موظفی معمولی که صبح تا بعدازظهر داخل مجلس انجام می‌شود، بالاتر است. هر چند از محصول این پژوهشی همه نماینده‌ها بهره‌مند می‌شوند، ولی انجام چنین پژوهشی کار همه نماینده‌ها نیست. شاید کسی که چنین کاری انجام می‌دهد، نماینده نباشد. کسی که مسئله‌اش قانون‌گذاری در تراز جمهوری اسلامی است، این فرد دیگر آدم کوچه‌بازاری عادی یا عامی که می‌خواهد با مسائل عمومی مواجه شود، نیست. با بسط موضوع روشن است که فقط مسئله قانون‌گذاری مطرح نیست بلکه سبک زندگی، الگوی پیشرفت، مدیریت نظام اجتماعی یا نظام حکمرانی ملی و ... چگونه باید باشد؟ با کلان شدن موضوع، خرده موضوعات بیشتری را در بر گرفته و احاطه بر آن سخت‌تر، بنابراین فهم تخصصی مستلزم روشمندی علمی برای احصای این سطح از فهم از حیث معنایی و استنباطی است.

۱-۴. تفکیک‌ناپذیری فهم اندیشه حضرت امام^(ره) و رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی)

اندیشه رهبری، تفکیک‌ناپذیر، مکمل و در امتداد اندیشه حضرت امام^(ره) است. خداوند متعال به رهبر معظم انقلاب اسلامی، به دلیل وضعیت سنی، شرایط و موقعیت‌های مختلف و فرصتی که در اختیار داشته‌اند، این توان را داد تا بتوانند در حوزه‌های بیشتر و با تنوع بیشتر، به صورت تفصیلی بپردازند. در مقام تحلیل، درست این است که اسم امام^(ره) و رهبر را از آن برداشته و کل آن را یکپارچه و یک اندیشه بدانیم که گویی مربوط به یک نفر است و به‌طور کلی به‌جای اندیشه امام و رهبری بگوییم «اندیشه ولی»، همان‌طور که، بلاتشیه، درباره معصومین^(ع) این اعتقاد را داریم که نور واحد هستند؛ از همین رو برای شناخت امیرالمؤمنین^(ع) باید امام رضا^(ع) را بشناسیم و برای شناخت امام رضا^(ع) باید امیرالمؤمنین^(ع) را بشناسیم و کتاب رهبری معظم با عنوان «انسان ۲۵۰ ساله» نیز بر این اساس است. در این پژوهش بحث امام^(ره) یا رهبر نیست، بحث «ولی»، کسی که در جایگاه ولایت فقیه نشسته، مطرح است. برای فهم استنباط و انکشاف کف یا سقف، اندیشه و الزامات آن «فقه قاعده‌مند نظام اندیشه پویای ولی»

یا به تعبیر دقیق «روش‌شناسی فهم بیانات ولی» بر اساس مبنای فکری، منطق و روش تأسیسی و نوآورانه لازم است.

۲. روش‌شناسی پژوهش

مبنای فلسفی این نوشتار مبتنی بر پارادایم اسلامی قوام یافته است. جهت‌گیری پژوهشی بنیادین و بر اساس رویکرد ترکیبی و استفاده توأمان از نگاه استقرایی و قیاسی و مبتنی بر روش‌شناسی کیفی پیشرفته است. بررسی در این پژوهش کتابخانه‌ای و میدانی و ابزار گردآوری داده در روش کتابخانه‌ای به صورت مطالعات ثانویه و اسنادی و در روش میدانی با انجام مصاحبه‌های عمیق است. همچنین راهبرد تحلیل داده‌های کیفی بر اساس روش تحلیل مضمون با هدف توصیف وضع موجود و اکتشاف روش فهم مطلوب برنامه‌ریزی شد. روش تحلیل مضمون هم برای بیان واقعیت و هم برای تبیین آن به کار می‌رود. البته، به دلیل ماهیت تفسیری تحلیل مضمون، باید به روایی و پایایی آن بیشتر توجه شود؛ این امر، مستلزم به‌کارگیری کدگذاران مستقل است و باعث می‌شود تحلیل مضمون در مقایسه با سایر روش‌های کیفی، دقت و زمان بیشتری طلب کند (عابد جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۶-۱۵۸). مضامین محوری استخراج شده از ۱۸ رویکرد مورد استفاده در جامعه معاصر ایران توسط محققین و اندیشمندان شاخص حوزه تبیین اندیشه‌های ولی فقیه و نیز با مرور ۱۲ روش تحقیق و تحلیل دانشگاهی و بررسی رجحان‌های هر روش در فهم و کشف نظام فکری ولی فقیه، بوده است. کفایت مصاحبه‌ها با اشباع نظری و در صورت دور تکرار مضامین حاصل از مصاحبه‌ها، ادامه مصاحبه متوقف و نتایج هر مصاحبه در مصاحبه بعدی لحاظ و در اعتبارسنجی مؤثر بود. روایی مضامین با روایی صوری و گروه کانونی (اساتید و خبرگان حوزه روش‌شناسی) بررسی و تأیید شد. به‌منظور سنجش پایایی الگوی طراحی شده، از شاخص کاپا استفاده شده است که مقدار این شاخص برابر با ۰/۷۶، در سطح توافق معتبر بود. با طراحی نظام‌مند و با اعمال نظر اساتید دانشگاهی و متخصصین حوزه پژوهش جهت انجام دادن اصلاحات چند دفعه و اعتباریابی یا بازبینی، اعتبار پژوهش بررسی گردید. در مرحله پایانی و پیش از پیکره‌بندی نهایی برای قابلیت تأیید، مضامین به‌دست‌آمده مجدد به چند نفر از خبرگان برای بازبینی و تأیید، ارسال و نکات تکمیلی اعمال گردید.

۳. تجزیه و تحلیل داده‌ها

تحلیل مضمون روشی برای شناسایی، تحلیل، گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (براون و کلارک، ۲۰۰۶ به نقل از مختاریان‌پور، ۱۳۹۱: ۱۶۳) فرایند کامل تحلیل مضمون را می‌توان به سه مرحله کلان، شش گام و بیست اقدام تقسیم نمود (عابدی جعفری و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۷۸) طبق فرایند مذکور، تحلیل مضمون با تکنیک استرلینگ استخراج نتایج باکیفیت‌تری با انتخاب مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر مهیا نمود که در ادامه ذکر می‌شود:

۳-۱. تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌های تخصصی انجام شده

کدگذاری توصیفی

در گام اول به هر گزاره مرتبط، یک کد اولیه که گویا، مفسر و تلخیص شده آن باشد اختصاص داده شد و با تجمیع و تفکیک کدهای اولیه، آن‌ها در ذیل مضامین پایه طبقه‌بندی شدند.

کدگذاری اولیه: در این مرحله از مجموع ۱۸۸ گزاره مأخوذ از مصاحبه‌های تخصصی، ۱۹۸ کد پایه استخراج شده است.

جدول ۲: کدگذاری اولیه داده‌های پایه حاصل از مصاحبه‌های تخصصی

مضامین پایه	گزاره‌ها و کدهای مفهومی
اصل منظومه‌یابی مبتنی بر استنباط از متن	نسبت منظومه و مکتب عام و خاص من وجه است؛ ممکن است یک منظومه‌ای دارای اصالت دینی و انسجام درونی باشد؛ اما در عرصه اجتماعی کارآمد نباشد. (۱)
توجه به متن به صورت کلان و راهبردی	مدخل ورود به نظام اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) چیزی است که خود ایشان آن را به ما تذکر می‌دهند. یعنی ضرورت کلان‌نگری در مسائل انقلاب اسلامی. (۲)
به‌کارگیری روش‌های علوم اسلامی و اصول فقه	فهم کلام رهبری یعنی فقه؛ چون فقه یعنی فهم عمیق (تفقه). تفقه در کلام رهبری روش می‌خواهد و نیازمند اصولی است؛ ما باید اصول فقه کلام رهبری را تدوین کنیم. (۳)
توجه به متن به صورت کلان و راهبردی	اولین خصیصه، ضرورت نگاه درست به اندیشه مقام معظم رهبری و ورود کلان به نظام اندیشه ایشان است. (۴)

مضامین پایه	گزاره‌ها و کدهای مفهومی
نگاه تاریخ‌مند به نظام فکری روش‌های فهم قرآنی	ولایت فقیه حد مقدر تاریخی ماست؛ بنابراین برای آن که حرکت انقلاب ترقی کند، نیاز به مراجعه مجتهدانه به کتاب و سنت داریم (۵) باید در نظام ولایت وارد شویم و از این راه به قرآن تمسک کنیم. (۶)
اهمیت ذهنیت‌های مفسر متن	تمسک مجتهد است، نه تمسک شخص عامی یا مقلد یا حتی مجتهدی که ملزم به پیروی از ولی زمان است. آن تمسکی که امروز هم در عرف ما وجود دارد. (۷)
ابعاد دانشی چندساحتی و توجه به آمیختگی ساحت اندیشه ولی فقیه	در میان جهات علمی و روحی رهبری، مانند فلسفه، عرفان، مدیریت و ... نسبتی برقرار شده که این نسبت‌های دانشی در ذیل راهبری ولی الهی فراتر از خود او یعنی امام عصر که ولایت دارد قرار گرفته‌اند. (۸)
روش رجوع به نخبگان گروه کانونی	عده‌ای معتقدند برای فهم دستگاه فکری رهبری بهترین روش‌ها استفاده از «علمای معتقد به ولی» و استفاده از «علمای صاحب اثر» در بیانات ولی است. (۹)
نگاه تلفیقی و پارادایم انتقادی در فهم اندیشه	ایشان به علوم دیگر به‌عنوان ابزاری که می‌توانند بخشی از مشکلات فعلی ما را حل کنند نگاه می‌کند. (۱۴)
انعطاف فکری در دستگاه اندیشه‌های ولی فقیه	چند سال پیش در کرمانشاه مطرح کردند که دستگاه ولایت منعطف است و می‌تواند قوای سه‌گانه را تعطیل و جایگزین جدیدی ایجاد کند، از سویی نیز دانش‌ها و تجربه‌های پیشین را دارد. (۱۰)
استفاده از روش‌های تحلیل متن قرآنی و روایی	از میان دانش‌های مختلف، به دانشی که از متن قرآن و حدیث (نه علوم قرآن و حدیث و نه حتی سایر علوم) است بهای بیشتر داده و عقلش را همان‌طور که ذیل نور ولایت و هدایت می‌گذارد، ذیل آیات قرآن و متون صحیح حدیث هم می‌گذارد. (۱۱)
روش تحلیل متن علوم قرآن و حدیث	ایشان می‌خواهد بر اساس قرآن، مدل اجتماعی ایجاد کند و جامعه را جلو ببرد. (۱۲)
به‌کارگیری روش‌های تحلیل متن قرآنی و روایی	بر اساس فهم حقایق از قرآن وضعیت موجود جامعه را می‌بیند و گام‌به‌گام تلاش دارد تا جامعه را به سمت افق همراه کند. (۱۵)
دستگاه فکری منعطف، فرامتن و فرازمان	دستگاه فکری ایشان، دستگاه فکری یک پدر است. دستگاه فکری برادر یا رقیب نیست. پدر همه فرزندان را با تمام ضعف‌هایشان می‌پذیرد. (۱۶)
به‌کارگیری روش تحلیل علوم دینی (اصول فقه اصغر)	ما با روش خودمان تحلیل می‌کنیم، ما که اصول فقه خوانده‌ایم، می‌گوییم مقام معظم رهبری با روش اصول فقه پیش می‌رود و منظورمان از آن، اصول فقه اصغر است. (۱۷)

مضامین پایه	گزاره‌ها و کدهای مفهومی
استفاده از روش اجتهادی حوزوی	روش اجتهادی اشکال ندارد، مثلاً ما ۵ هزار مجتهد داریم که با روش اجتهادی عمل می‌کنند درحالی‌که محصول هیچ‌کدام به هم شباهت ندارد. این آسیب است که ما سخنان رهبر را به خودمان تطبیق می‌دهیم و حاضر نباشیم کمی تکان بخوریم. (۱۸)
فرازمان بودن اندیشه ولی فقیه و نیاز به روش‌های عام و همه‌شمول	اگر برای فهم دستگاه فکری رهبری به دیگران رجوع کنیم، چون با روش ایشان پیش نرفته‌اند و با دستگاه فکری خودشان که فلسفی، عرفانی، یا کلامی است، تحلیل می‌کنند. اگر با دستگاه فکری ایشان پیش رفته باشد باید بتواند مسیر رهبری را ادامه بدهد؛ مثال کتاب «طرح کلی اندیشه اسلامی» را که مربوط به چهل سال پیش است به او بدهیم، باید بتواند از جنس چهل سال پیش لاف‌ل برای امروز تولیدی بکند. (۱۹)
... ادامه تا مصاحبه هجدهم و استخراج ۱۹۸ کد اولیه (مضامین پایه)	

استخراج مضامین پایه: در این گام، ۱۹۸ مضمون پایه در ۱۷ مضمون سازمان‌دهنده دسته‌بندی شده است.

جدول ۳: استخراج مضامین پایه داده‌های حاصل از مصاحبه‌های تخصصی

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۱۷	لزوم استفاده از روش‌های مرسوم علوم اسلامی مانند اصول فقه و قواعد فقهیه	استفاده از روش‌های علوم اسلامی و اصول فقه (۳)؛ استفاده از (اصول فقه اصغر) روش تحلیل علوم دینی (۱۷)؛ رفت‌وبرگشت بین مبادی و اصول جهت تحلیل متن (۱۱۹)؛ تحلیل جامع نظام فکری بر اساس اصول تحلیلی روش‌شناسی اسلامی (۱۳۹)؛ استفاده از روش‌های تحلیل فقه و اصول حوزوی (۱۴۲)؛ بهره‌مندی از قواعد اصول فقه (۱۵۸)؛ بهره‌مندی از قواعد اصول فقه و قواعد فقهیه (۱۶۲)؛ استفاده از روش اجتهادی (روش استنباط اصول فقه) حوزوی (۱۶۵)؛ استفاده از روش و فنون تحلیل اصول فقه (۱۸۲)؛ درک امامت و رهبری دینی ماورای تفکر عرفی (۳۸)؛ رجوع به اندیشه ولی فقیه با پیش‌فرض‌های بنیادین صحیح (۴۸)؛ استفاده از روش‌های علوم دینی (۱۲۵)؛ روش تشخیص موضوع (روش‌های علوم دینی) و استخراج حکم (۱۴۹)؛ شباهت روش تحلیل ساختارهای زبانی به قواعد فقهیه (۳۲)؛ استفاده از (اصوال الفقه) مبادی روشی حوزوی (۱۶۶)؛ توجه به محک‌ها و متشابهات و مسئله تحلیل الفاظ (۴۲)؛ استخراج محکم و متشابه، عام و خاص، مجمل و مبین و قرائن (۱۶۷).

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۱۶	استفاده از روش تحلیل تاریخی	<p>توجه به نگاه تاریخ‌مند به نظام فکری (۵)؛ لزوم تحلیل تاریخی (۳۵)؛ لزوم تحلیل تاریخی جهت کشف مفاهیم ولی فقیه (۴۰)؛ لزوم تحلیل تاریخی جهت فهم اندیشه ولی فقیه (۴۶)؛ تعیین نسبت با اندیشه ولی فقیه از منظر تحلیل تاریخی (۴۷)؛ تحلیل مسیر تاریخی و سلیقه و پیشینه (۵۸)؛ لزوم مراجعه به تجربه زیسته تاریخی ولی فقیه (۷۷)؛ بررسی تأثیر گذشته تاریخی زیسته بر منظومه فکری فرد (۸۰)؛ کشف ارجاعات تاریخی و سنن الهی در اندیشه ولی فقیه (۹۵)؛ استفاده از ترکیبی از روش کیفی، سنتی در فضای اجتهادی و تاریخی (۱۳۲)؛ بهره‌مندی از روش تحلیل تاریخی (۱۳۳)؛ لزوم بررسی زمینه‌های تاریخی (۱۶۹)؛ استفاده از روش تحلیل تاریخی (۱۸۱)؛ بهره‌مندی از رویکرد انتقادی در تحلیل ولی فقیه (۹۰)؛ انتقادی بودن مکتب نسبت به تطورات فکری و اندیشگانی (۱۸۴)؛ عدم توجه محقق به پیش‌فرض‌های ذهنی مثبت یا منفی (۱۳۴).</p>
		<p>درک امامت و رهبری دینی ماورای یک گفتمان مفهومی (۳۶)؛ کشف دال‌های مرکزی و تشخیص حوزه گفتمانی (۵۹)؛ تحلیل مدل بیان رهبری و کشف مضامین و تحلیل گفتمان بینامتنی (۶۵)؛ نگرش منظومه‌ای و حوزه گفتمانی به اندیشه ولی فقیه (۶۸)؛ تبدیل زندگی به «متن قابل قرائت» تحلیل گفتمان (۱۰۶)؛ توجه به بافت و گفتمان متن قبل از تحلیل (کشف رمزگان) (۱۰۸)؛ تحلیل نشانه‌های زبانی و فرازبانی تحلیل گفتمان (۱۰۹)؛ کشف عناصر و دال‌های پیرامونی گفتمان مرکزی (۱۱۴)؛ استفاده از روش تحلیل گفتمان به جهت توجه به بافت اجتماعی (۱۲۸).</p>

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۱۴	استفاده از روش‌های مرسوم تراث اسلامی	<p>استفاده از روش‌های استنباط اسلامی (قرآن، سنت، اجماع و عقل) (۵۲)؛ تحلیل اندیشه ولی فقیه بر مبنای روش تراث اسلامی (۶۴)؛ استفاده از روش‌های آمیخته از روش‌های دانشگاهی و تراث اسلامی (۷۴)؛ لزوم بهره‌مندی از منابع اربعه استنباط اسلامی با توجه به طولی بودن مسئله ولایت (۹۸)؛ بهره‌مندی از عقل و فطرت در فهم صحیح مبانی (روش تراث اسلامی) (۱۲۳)؛ بهره‌مندی از روش اجتهاد مصطلح جهت کشف مبانی اسلامی رهبری (۱۶۸)؛ فارغ نمودن ذهن از پیش‌داوری‌های ارزشی غیراسلامی (۱۷۲)؛ استفاده از روش تحلیل حکمی (حکمت نظری و عملی) (۱۸۵)؛ استفاده از تحلیل سنت‌های الهی برای تحلیل اندیشه رهبری (۵۶)؛ استفاده از روش‌های عرفی فهم برای فهم عمومی در گام اول (۱۵۵)؛ بهره‌مندی از روش ابداعی سه‌گانه بینشی، منشی و کنشی (روش‌های ابداعی نوین) (۱۵۶)؛ نگاه توأمان به ابعاد بینشی و کنشی اندیشه ولی فقیه (۱۷۱)؛ لزوم تبیین ابعاد بینشی، دانشی و گرایشی در روش تحلیل (۱۷۴)؛ لزوم تبیین ابعاد بینشی، دانشی و گرایشی، روشی و کنشی در روش تحلیل (۱۷۵).</p>

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۳۱	لزوم بهره‌مندی از روش تحلیل گفتمان و بررسی حوزه گفتمانی	<p>استفاده از روش تحلیل گفتمان به جهت فرامتنی بودن (۱۳۰)؛ شاخص‌سازی اندیشه ولی‌فقیه با استفاده از تحلیل گفتمان (۱۳۶)؛ امکان جمع‌بندی رویکردهای تفسیری مختلف ذیل یک گفتمان مفهومی واحد (۱۳۷)؛ لزوم استخراج یک گفتمان واحد ذیل مبانی واحد (۱۳۸)؛ استخراج منظومه گفتمانی (۱۶۰)؛ استخراج منظومه گفتمانی متشکل از گفتمان‌های خودی و رقیب متقدم و متأخر (۱۶۱)؛ استخراج نظام فکری ماورای یک گفتمان غالب (۱۶۴)؛ استفاده از فنون روش گفتمان (استخراج دال مرکزی و عناصر و وقته‌های گفتمانی) (۱۸۷)؛ لزوم کشف معانی مستتر در بیان و پرده‌برداری از ناگفته‌های متن (۷۸)؛ انعطاف فکری در دستگاه اندیشه‌ای ولی‌فقیه (۱۰)؛ فرامتن بودن نگاه به اندیشه ولی‌فقیه (۳۳)؛ وجود ارتباط معنایی فراتر از متن (وجود بین‌الذاتانی بین مخاطب با ولی‌فقیه) (۳۷)؛ نیاز به الگوهای تحلیل فرامتن و فرانوشته (۴۳)؛ لزوم شناخت بافتاری متن جهت تحلیل (۶۱)؛ لزوم در نظر گرفتن بافت پیرامونی در انتخاب روش تحلیل (۷۲)؛ لزوم کشف فرامتن‌ها و بینامتن‌ها از بیانات رهبری (۱۰۲)؛ عدم اصالت تحلیل متن صرف برای فهم نظام فکری ولی‌فقیه (۳۴)؛ لزوم کشف پیش‌زمینه‌ها و زمینه‌های فکری گوینده اندیشه (۷۹)؛ فرازمان بودن اندیشه ولی‌فقیه و نیاز به روش‌های عام و همه‌شمول (۱۹)؛ داشتن روشی برای کشف ارتباط اندیشه با محیط رفتاری (روش تفسیر محیط) (۸۲)؛ تشکیکی بودن سطوح فهم ولی‌فقیه (۵۰)؛ لزوم فهم اندیشه در بستر راهبردهای ارائه شده (اهمیت یافت متن) (۱۴۸).</p>
۸	لزوم بهره‌مندی از روش‌های مبتنی بر پارادایم کیفی	<p>دستگاه فکری منعطف و فرامتن و فرازمان (نگاه روشی کیفی) (۱۶)؛ روش کیفی نشانه‌شناسی و کشف استعاره (۲۴)؛ لزوم بهره‌مندی از ابزار تحلیل کیفی متناسب (۱۷۶)؛ لزوم بهره‌مندی از ابزار تحلیل کیفی متناسب برای تحلیل جنبه‌های بینشی (۱۷۷)؛ لزوم بهره‌مندی از ابزار تحلیل کیفی متناسب برای تحلیل جنبه‌های دانشی و کنشی (۱۷۸)؛ استفاده از نگاه منظومه‌ای و مکتب‌وار متکی بر پارادایم کیفی (۱۸۳)؛ بهره‌مندی از روش فراترکیب (۱۳۱)؛ تبیین مکتب فکری با تدوین ورودی‌های کنشی فرد مورد تحقیق (روش مردم‌شناسی) (۱۱۳).</p>

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۱۱	استفاده از روش اجتهادی و استنباط از متن	<p>استفاده از روش اجتهادی حوزوی (۱۸)؛ استفاده از تکنیک تفسیر اجتهادی متن و استنباط از متن (۲۰)؛ استفاده از روش اجتهاد سیستمی (۱۴۰)؛ استفاده از روش اجتهاد سیستمی (۱۴۵)؛ استفاده از قواعد حکمی اجتهادی برای فهم (۱۵۱)؛ بهره‌مندی از قواعد منطق اجتهادی (۱۵۹)؛ استفاده از روش اجتهادی به‌عنوان شیوه فهم متن (۱۸۰)؛ لزوم استفاده از نگاه اجتهادی-راهبردی (۱۸۶)؛ استفاده از روش اجتهادی مضاف (۱۹۰)؛ بهره‌مندی از روش اجتهادی مضاف و موضوعی (۱۹۸)؛ لزوم ابداع روش علمی جهت تحلیل اندیشه ولی فقیه (۷۶).</p>
۱۲	لزوم مبنایابی قرآنی و روایی اندیشه‌های ولی فقیه	<p>استفاده از روش‌های فهم قرآنی (۶)؛ استفاده از روش‌های تحلیل متن قرآنی و روایی (۱۱)؛ استفاده از روش‌های تحلیل متن علوم قرآن و حدیث (۱۲ و ۱۴)؛ استفاده از روش‌های تحلیل متن قرآنی و روایی (۱۵)؛ استفاده از روش تفسیر قرآن (۲۱)؛ استفاده از شیوه‌های تفسیر قرآن و حدیث (۶۳)؛ تسلط نگاه قرآن پایه بر اندیشه و کلام ولی فقیه (۹۱)؛ وجود نگاه قرآنی در اندیشه و کلام ولی فقیه (۹۳)؛ لزوم تفسیر نگاهی قرآنی در تحلیل اندیشه ولی فقیه (۹۴)؛ استفاده از روش تفسیر نکات و مبانی قرآنی (۱۱۵)؛ بهره‌مندی از روش مبنایابی قرآنی و روایی (۱۹۳).</p>
۱۰	رجوع به نخبگان علمی، عملی، دینی و انقلابی	<p>روش رجوع به نخبگان گروه کانونی (۸)؛ رجوع به نخبگان علمی، عملی، دینی و انقلابی مانوس با نظام فکری ولی فقیه (۱۰)؛ استفاده از روش استبصاری (رجوع به نخبگان علمی، عملی، دینی و انقلابی) (۷۰)؛ استفاده از تجربیات علمی نخبگان ولی‌شناس (۷۳)؛ استفاده از نظرات کارشناسان و مأموسین با اندیشه ولی (۱۷۰)؛ بهره‌مندی از نظرات نخبگان در تنقیح مبانی (۱۹۴)؛ بهره‌مندی از نظرات نخبگان جهت اعتبارسنجی (۱۹۷)؛ روش رجوع به نزدیکان و معاشران ولی فقیه جهت اعتبارسنجی فهم صحیح (۵۴)؛ تجربه‌کاوی برای فهم مبانی فکری (۲۲)؛ دستیابی به روش فهم کامل اندیشه دارای اعتبار (۱۳۵).</p>
		<p>نگاه تلفیقی و پارادایم انتقادی در فهم اندیشه (۱۳)؛ لزوم توجه توأمان به کلی‌نگری و جزئی‌نگری در تحلیل متون (نگاه آمیخته) (۲۳)؛ استفاده آمیخته از روش‌های زبانی، تحلیل زبانی و نشانه‌شناختی (۸۷)؛ اصل بهره‌مندی از روش‌های آمیخته (۸۸).</p>

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۱۰	لزوم استفاده تلفیقی از روش‌های بومی و مدرن (اسلامی و دانشگاهی)	استفاده از روش‌های آمیخته جهت تکامل فهم (۱۰۷)؛ نگاه تلفیقی به روش‌های سنتی و مدرن (۱۲۷)؛ ابعاد دانشی چندساحتی و توجه به آمیختگی ساحت اندیشه ولی فقیه (۹)؛ بهره‌مندی از ترکیب روش تحلیل محتوا و روش فقاهتی (۱۴۶)؛ تکمیل تحلیل با استفاده از روش‌های مختلف (۸۹)؛ لزوم جمع بین روش‌های حوزوی و دانشگاهی (۱۹۶).
۱۰	بهره‌مندی از روش‌های تحلیل کیفی متن مانند تحلیل مضمون و داده‌بنیاد	تحلیل مضمون و ماهیت متن (۲۲)؛ استفاده از روش داده‌بنیاد و تحلیل مضمون (۲۶)؛ استفاده از داده‌بنیاد به صورت هدایت شده (۱۱۶)؛ استفاده از روش نظریه مبنایی (۱۲۰)؛ استفاده از روش تحلیل مضمون به جهت انعطاف و عمومیت (۱۲۹)؛ استخراج مقوله‌های نظام اندیشگانی (روش داده‌بنیاد) (۱۵۰)؛ استفاده از روش تحلیل مضمون برای مبنایابی بیانات ولی فقیه (۱۹۲)؛ نگاه سلسله مراتبی به مراتب اندیشه ولی فقیه (کشف مضامین محوری) (۵۷)؛ نگرش تحلیل لایه‌ای علت‌ها و استخراج مضامین اساسی (۱۴۴)؛ استفاده از واحد تحلیل گزاره برای کشف مفاهیم (۳۱).
۹	اهمیت حکمرانی پارادایم کیفی در تحلیل متن	اهمیت ذهنیت‌های مفسر متن (۷)؛ توجه به عمق و ذهنیت از راه استخراج استعاره و خاطره (۲۵)؛ لزوم فهم عمیق و کشف ذهنیت‌های ولی فقیه (۵۳)؛ توجه به عمق و ذهنیت برای کشف معانی باطنی از میان دال‌های ظاهری (۱۰۳)؛ عمق و توجه به ذهنیت و تفسیر از منظر روش تفقه دینی (۱۴۳)؛ عدم توجه صرف به مقوله الفاظ و لزوم تحلیل عمیق (۴۹)؛ اصل منظومه‌یابی مبتنی بر استنباط از متن (۱)؛ استفاده از روش‌های دارای شمولیت و اعتبار علمی (۷۵)؛ تفاوت تحلیل ناشی از تفاوت منبع (۱۱۰).
۲	روش زبان‌شناسی	استفاده از روش زبان‌شناسی و تحلیل ساخت زبانی (۲۸)؛ روش کشف مضامین اندیشه رهبری از طریق تحلیل ساختارهای زبانی (۳۰).

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۷	بهره‌مندی از روش تمسک و نگرش ترغیبی به اندیشه ولی	روش متفاوت فهم ولی فقیه از جنس روش‌های قدسی و ترغیبی (۳۹)؛ روش قدسی و اصالت عمل و ولایت‌پذیری جهت تحلیل انسان‌های قدسی (۴۱)؛ بهره از روش تمسک و فراتحلیل انسان قدسی (۶۰)؛ استفاده از منطق سلوکی برای فهم انسان قدسی و متعالی (۱۸۹)؛ نگاه وجودی و روش اشراقی برای فهم بیانات ولی (۴۵)؛ روش کشف مفاهیم ذهنی با شناخت کنش‌های هر فرد (۸۵)؛ اهمیت جایگاه مخاطب در فهم جامع (۵۱).
		کشف ساختار زبانی از راهبردهای معنایی (۲۹)؛ استفاده از روش نشانه‌شناسی (۵۵)؛ معناشناسی رفتار اجتماعی و مدیریتی ولی فقیه (۸۴)؛ استفاده از روش معناشناسی و نشانه‌شناسی (۹۶)؛ استفاده از روش معناشناسی (۹۷)؛ استفاده از رویکرد پدیدارشناسی (۹۲).
۱۴	روش‌های معنا و نشانه‌شناسی در راستای کشف نظام نشانه‌ها و دال‌ها و مدلول‌ها	استفاده از روش‌های تفسیری (۹۹)؛ استفاده از عقلانیت تفسیری (۱۰۰)؛ کشف باطن نظام فکری افراد (۴۱)؛ تحلیل عمیق و گریز از ظاهرگرایی فهم عمیق (۴۴)؛ اهمیت هدف تحقیق و مخاطب در تحلیل نهایی پارادایم تفسیری (۷۱)؛ بهره از هرمنوتیک روشی (۱۵۲)؛ استفاده از روش عرفی استعاره و برداشت از مَثَل‌ها (۲۷)؛ بهره از مدل دال و مدلول و اصل و فرع‌بندی اندیشه‌ها (۱۷۹).
۹	لزوم استفاده از ابزار کمی در تحلیل نظام فکری ولی فقیه	بررسی کمی کنش‌های رفتاری ولی فقیه برای شناخت اندیشه (۸۳)؛ پیش‌بینی کنش‌ها از طریق اعمال روش تحلیل وضعیت بیرونی (کاربرد روش‌های کمی) (۸۶)؛ بهره‌مندی توأمان از نقل (نگاه کمی) و عقل (نگاه تفسیری) (۱۰۱)؛ توجه به عدم تقلیل فهم به موارد ظاهری و کمی (۱۰۵)؛ بهره‌مندی از روش استقرایی و روش قیاسی (تحلیل محتوای کمی) (۱۱)؛ بهره‌مندی از نگاه تحلیل محتوای کمی و کیفی (۱۴۱)؛ لزوم استفاده از ابزار کمی در تحلیل نظام فکری ولی فقیه (۱۷۳)؛ لزوم بهره‌مندی از دسته‌بندی‌های کمی (۱۹۱)؛ پژوهش قیاسی و نظریه محور (۱۱۲).

فراوانی	مضامین پایه	کدهای اولیه (گزاره‌ها و شماره کدها)
۷	چهارچوب‌سازی نظری، کلان و راهبردی	توجه به متن به‌صورت کلان و راهبردی (۲)؛ توجه به متن به‌صورت کلان و راهبردی (۴)؛ کشف چهارچوب‌های بیان در نظام فکری رهبری (۶۷)؛ نگاه چهارچوب نظری (۱۱۷)؛ توجه به چهارچوب‌های فکری درونی به‌عنوان الگوهای پایدار و مستحکم شناختی (۱۱۸)؛ انتخاب روش بر اساس هدف استخراج مبانی فکری (روش هدف محور)(۱۶۳)؛ چهارچوب سازی اندیشه رهبری (۱۸۸).
۱۱	لزوم دسته‌بندی و طبقه‌بندی موضوعی، مرحله‌ای و فرایندی	طبقه‌بندی اندیشه رهبری (۶۶)؛ جامعیت‌نگری از طریق روش سری‌های زمانی (۶۹)؛ لزوم تبیین سلسله علت‌های کنش ولی فقیه (۸۱)؛ رفت‌وبرگشت دائم میان داده‌ها و تحلیل‌ها (۱۲۱)؛ روش تحلیل گام‌به‌گام مبانی (روش تحلیل شبکه‌ای)(۱۲۴)؛ بهره‌مندی از نظام شبکه موضوعات (۱۴۷)؛ بهره‌مندی از روش‌هایی با ذات فرایندی و مرحله‌ای (۱۵۳)؛ طیفی بودن و بافتاری بودن اندیشه رهبری (۱۵۴)؛ فهم عمیق منظومه‌ای با استفاده از مرحله‌بندی مراحل فهم (۱۵۷)؛ روش مطالعه اسنادی تمام خوانی (۱۲۶)؛ تهیه نظام کلی از دریچه پیاده‌سازی فرامین و منویات (۱۹۵).

۳-۲. کدگذاری تفسیری مضامین سازمان دهنده

در این بخش با اتخاذ رویکردی استقرایی، ۷ مضمون سازمان دهنده با تلفیق و تجمیع ۱۷ مضمون پایه شناسایی شدند.

جدول ۴: کدگذاری تفسیری داده‌های حاصل از مصاحبه‌های تخصصی

مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	ردیف
قواعد اصول فقه و منطق اجتهادی	استفاده از روش‌های مرسوم: ۱. علوم اسلامی مانند اصول و قواعد فقه؛ ۲. روش اجتهادی و استنباط از متن؛ ۳. روش تراث اسلامی	۱
روش تحلیل تاریخی و مبنایابی تاریخی در سیره و سنت پژوهی	استفاده از روش تحلیل تاریخی، بهره‌مندی از روش تمسک و نگرش ترغیبی به اندیشه ولی فقیه.	۲

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
۳	لزوم بهره‌مندی از روش تحلیل گفتمان و بررسی حوزه گفتمانی، استفاده از روش‌های معناشناسی و نشانه‌شناسی در راستای کشف نظام نشانه‌ها و دال‌ها و مدلول‌ها.	روش تحلیل گفتمان و کشف دال‌ها، فرادال‌ها، دال‌های فراگیر و بینامتن‌ها
۴	لزوم بهره‌مندی از روش‌های مبتنی بر پارادایم کیفی، بهره از روش‌های تحلیل کیفی مانند تحلیل مضمون و داده‌بنیاد، اهمیت حکمرانی پارادایم کیفی در تحلیل متن، بهره‌مندی از روش زبان‌شناسی.	استیلاهای پارادایم کیفی بر تحقیق و توجه به عمق و ذهنیت و تفسیر
۵	لزوم مبنایابی قرآنی و روایی اندیشه‌های ولی فقیه، استفاده تلفیقی از روش‌های سنتی و مدرن (اسلامی و دانشگاهی)	مبنایابی قرآنی و روایی از اندیشه ولی فقیه
۶	رجوع به نخبگان علمی، عملی، دینی و انقلابی مأنوس با نظام فکری ولی فقیه.	استبصار و اعتباریابی از مانوسین با اندیشه ولی فقیه
۷	استفاده از چهارچوب‌سازی نظری، کلان و راهبردی، لزوم دسته‌بندی و طبقه‌بندی موضوعی، مرحله‌ای و فرایندی، لزوم استفاده از ابزار کمی در تحلیل نظام فکری ولی فقیه.	استفاده از مطالعه اسنادی عمیق، تمام خوانی و کمی‌سازی مفاهیم ولی فقیه

۳-۳. یکپارچه‌سازی

در این مرحله تلاش بر این است که ضمن قرار دادن مضامین سازمان‌دهنده در ذیل مضامین فراگیر، روش فهم نظام فکری و اندیشه ولی فقیه تدوین و تبیین شود.

جدول ۵: یکپارچه‌سازی داده‌های حاصل از مصاحبه‌های تخصصی

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
<ul style="list-style-type: none"> - قواعد اصول فقه و عملیه^۱ و منطق اجتهادی - استبصار و اعتباریابی از مانوسین با اندیشه ولی فقیه 	<ul style="list-style-type: none"> قواعد عام اصول فقه و استبصار از مانوسین ولی فقیه

۱. اصول عملیه شامل چهار اصل استصحاب، برائت، احتیاط و تخییر است. استصحاب به‌معنای حکم به بقای حالت پیشین؛ برائت به‌معنای برائت ذمه از تکلیف مشکوک؛ احتیاط به‌معنای حکم به لزوم موافقت قطعی با تکلیف اجمالی معلوم و تخییر به‌معنای حکم به تخییر مکلف در صورت دوران امر میان دو محذور است.

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
- روش تحلیل تاریخی و مبنایابی تاریخی در سیره و سنت‌پژوهی - روش تحلیل گفتمان و کشف دال‌ها، فرادال‌ها، دال‌های فراگیر و بینامتنیت‌ها؛ - استیلای پارادایم کیفی بر تحقیق و توجه به عمق و ذهنیت و تفسیر.	مبنایابی و تحلیل تاریخی و سیره پژوهی
- استفاده از مطالعه اسنادی عمیق، تمام‌خوانی و کمی‌سازی مفاهیم ولی‌فقیه؛ - مبنایابی قرآنی و روایی از اندیشه ولی‌فقیه.	تحلیل گفتمان اندیشه ولی‌فقیه
- مبنایابی قرآنی و کمی‌سازی داده‌های موضوع مورد بحث	مبنایابی قرآنی و کمی‌سازی داده‌های موضوع مورد بحث

۳-۴. جمع‌بندی و معرفی «روش انس»

بر اساس مضامین فراگیر استخراج شده از ۱۸ رویکرد مورد استفاده در جامعه معاصر ایران توسط محققین و اندیشمندان شاخص حوزه تبیین اندیشه‌های ولی‌فقیه و نیز با مرور و لحاظ داشتن ۱۲ روش تحقیق و تحلیل دانشگاهی متداول و بررسی مزایا و معایب هر یک در فهم و کشف نظام فکری ولی‌فقیه و همچنین بر اساس تجربیات علمی و عملی در خصوص نحوه فهم و کشف نظام فکری اندیشمندان نظام‌ساز معاصر اسلامی، می‌توان روش مورد استفاده جهت استخراج، فهم و تبیین نظام فکری و اندیشه ولی‌فقیه را بر اساس تقدم فهم متن محور از «استخراج شمولیت اصول عملیه، عام و خاص، مطلق و مقید، ناسخ و منسوخ، حاکم و محکوم، مجمل و مبین، قرائن و انشایی یا اخباری بودن بیان مورد تحلیل»، «استخراج و استناد مبانی قرآنی متن مورد تحلیل از ولی‌فقیه»، «مبنایابی و مصداقیابی بیان مورد بحث در سیره اهل‌بیت^(ع)»، سپس فهم تاریخی و گفتمانی که فرامتنی هستند پیش برد و چهار گام «روش انس» را به ترتیب منطقی زیر تشریح کرد:

شکل ۱:

الگوی شبکه مضامین «روش انس»: استخراج، فهم و تبیین نظام فکری و اندیشه ولی فقیه

۳-۵. وجه تسمیه و علت نام‌گذاری روش «انس»

در خصوص انتخاب واژه انس با توجه به وجه بینامتنیت و انس بینادذهنی و تاریخی-تحلیلی محقق اندیشه‌های ولی فقیه با بطن اندیشه‌ها و نظام فکری مورد مطالعه و وجود درون‌مایه التفاتی، معاشرت فکری و تجربه زیسته گونه گام‌های تعریف شده برای تحلیل، بهترین واژه‌ای که می‌تواند بیانگر نگاه جمع‌بندی شده به مراحل تعریف شده باشد، انس و لزوم نزدیکی معانی ذهنی و انس اندیشه‌ای، بیانی و تاریخی محقق با تفکرات ولی فقیه به‌عنوان یک انسان قدسی و فراتاریخی و فراجغرافیایی است. این ویژگی و بارز بودن آن در تمامی خصوصیات و گام‌های روش‌شناختی مشوقی به انتخاب واژه انس که دقیق‌ترین واژه برای تبیین نوع نگاه و ویژگی گفتمانی، همراه با انس تاریخی، واژگانی و قرآنی روایی برای فهم نظام فکری و اندیشه ولی فقیه است، رهنمون می‌سازد.

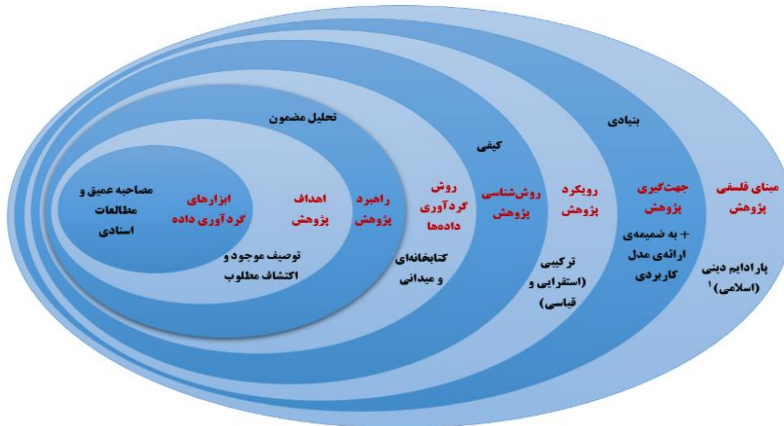
جدول ۶: وجه تسمیه روش انس

گام روشی	مهم‌ترین لازمه و خصیصه ذاتی	بهترین توصیف
قواعد عام اصول فقه و استبصار از مانوسین ولی فقیه	رجوع به مانوسین و انس لازم با قواعد اصولی حاکم بر اندیشه ولی فقیه	انس اصولی و ارتباطی
مبنایابی قرآنی و کمی‌سازی داده‌های موضوع مورد بحث	انس با مبانی و روش قرآنی ولی فقیه	انس با مبانی قرآنی
مبنایابی و تحلیل تاریخی و سیره‌پژوهی	انس با مبانی تاریخی و روش استناد به سیره ولی فقیه	انس با مبانی تاریخی
تحلیل گفتمان اندیشه ولی فقیه	انس با زمینه‌های گفتمانی ولی فقیه	انس گفتمانی

۴. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

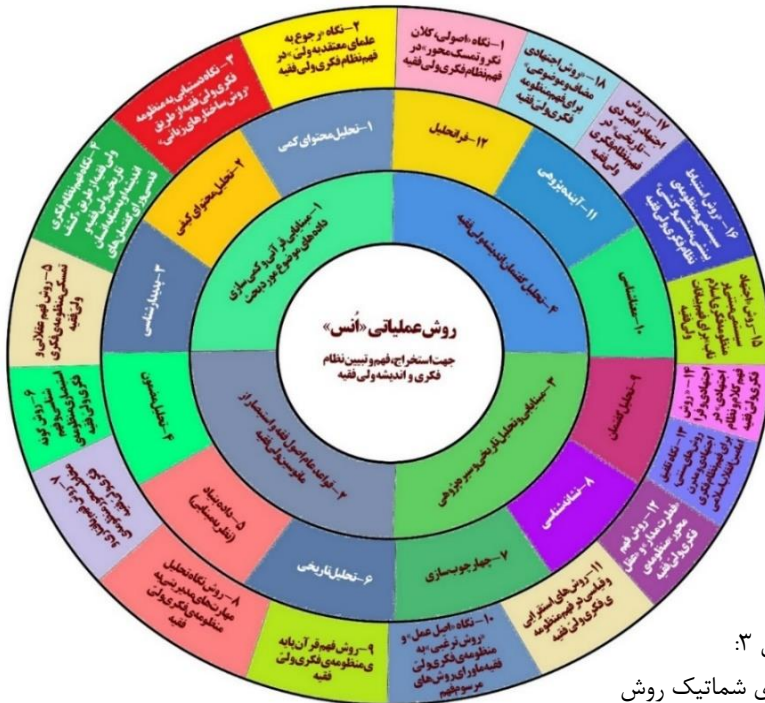
از دغدغه‌های مهم پژوهشگران علوم انسانی و اجتماعی تبیین نظری و استخراج الگوهای مورد نیاز علمی ژرف‌اندیشی در اندیشه‌های رهبران انقلاب و مهم‌ترین نظریه‌پردازان نظام، در جایگاه «ولایت فقیه» است. برای این هدف بسیاری از پژوهشگران با به‌کارگیری ابزارهای تحقیق کمی و کیفی مرسوم و از طریق روش‌های تحلیل موجود در جامعه علمی نظیر تحلیل محتوا، تحلیل مضمون، داده‌بنیاد، تحلیل گفتمان و ... سعی در تدوین و تبیین تئوریزه‌سازی بیانات و اندیشه‌های شخص «ولی» دارند. اما نمی‌توان بیانات و اندیشه ولی فقیه را به‌مثابه یک متن و اندیشه در کنار سایر متون و اندیشه‌ها قرار داده و با آن همان برخورد مرسوم علمی را نماییم. قدر مسلم می‌بایست روش‌شناسی و روش متفاوتی برای استخراج الگو و نظریه از اندیشه «ولی» و فهم باطنی او داشت و نباید فهم «ولی» را به روش‌های مذکور تقلیل داد. در این‌که روش صحیح تحلیل نظام فکری ولی فقیه چیست اختلاف‌نظرها و طیف نظرات وسیعی وجود دارد. از یک سر طیف که مخالف روش و سیستماتیک کردن فهم ولی است تا دیگر سر طیف که معتقد به سیستمی بودن و در چارت و قالب آوردن نظام اندیشگانی ولی فقیه برای فهم آن هستند. در این پژوهش تلاش شد با بررسی و تحلیل مزایا و معایب هر دو نگاه و تبیین آنچه در واقع امر راه صحیح است و نیز با کنکاش در ضعف و قوت‌های دو دسته روش‌های علمی رایج و روش‌های عرفی و تجربی، با رویکردی تأسیسی، روش‌شناسی نوآورانه معرفی شد. مبنای فلسفی این پژوهش مبتنی بر

پارادایم اسلامی قوام یافته است. در این نوشتار پارادایم اسلامی در خصوص ماهیت انسان، ماهیت علم و داده‌های آن، واقعیت اجتماعی، با مراجعه به قرآن و روایات و اندیشه صاحب‌نظران اسلامی، منشأ و حیانی و هویت مستقل در کنار اثبات‌گرایی، تفسیرگرایی و انتقادگرایی مطرح است. انسان در این رویکرد دارای ساحت‌هایی است که دین، جهت‌دهی آن را عهده‌دار است. حس، عقل، شهود و وحی ابزارهای شناخت بوده و شناختی که از حواس آدمی حاصل می‌شود، زمینه‌ساز تحقق معرفت تحلیلی است. انسان دارای سرمایه‌های بالقوه و بالفعل درونی است و خلقت نیز سرمایه‌های زیستی- فرهنگی، اجتماعی متفاوتی در اختیار انسان قرار می‌دهد و از این‌گذر، هویت آدمی شکل می‌گیرد. در خصوص واقعیت اجتماعی در پارادایم دینی، هم به عامل با اراده و کنشگر فعال و هم به وجود ساخت‌های اجتماعی و فضای منبعث از آن‌ها و تأثیر آن‌ها بر فرد توجه می‌شود. جهت‌گیری این پژوهش بنیادین و بر اساس رویکرد ترکیبی و استفاده توأمان از نگاه استقرایی و قیاسی و مبتنی بر روش‌شناسی کیفی پیش رفته است. روش گردآوری داده کتابخانه‌ای و میدانی و مبتنی بر راهبرد تحلیلی داده‌ها بر اساس روش تحلیل مضمون با هدف توصیف وضع موجود و اکتشاف روش فهم مطلوب برنامه‌ریزی شد. در این مسیر از ابزارهای گردآوری داده مصاحبه عمیق و مطالعات اسنادی استفاده گردید. در یک نگاه، پیاز این پژوهش و درون‌مایه اصلی آن در شکل (۲) ترسیم شده است:

شکل ۲: الگوی مفهومی پژوهش

بر اساس بافت خاص اندیشه ولی‌فقیه و اقتضات خاص آن، به نظر می‌رسد نزدیک‌ترین روش موجود دانشگاهی که می‌تواند برای فهم نظام فکری و اندیشه ولی‌فقیه به کار بیاید این است که از پارادایم انتقادی، «تحلیل تاریخی»، از پارادایم کیفی «عمق و توجه به ذهنیت» و «فرامتن و بافت» را از راهبرد تحلیل گفتمان برداشت نماییم و با اضافه شدن بحث‌های کمی معتبرسازی داده‌ها و برای ساخت از رویکرد آمیخته به کار گرفته شود، نتایج تحقیق بسیار خوبی به دست خواهد آمد. یعنی از صورت‌بندی حرف‌های ولی‌فقیه بتوانیم یک سری وضعیت‌های تحلیل کمی را نشان دهیم. منظور از پارادایم انتقادی نیز تحلیل تاریخی است یعنی بفهمیم سیر تطور ذهنی ایشان چه بوده است. بر اساس مضامین فراگیر و محوری این تحقیق، روش‌شناسی و روش فهم و کشف نظام فکری و اندیشه‌ای نظام‌ساز ولی‌فقیه، در مجموع چهار رکن ۱. قواعد عام اصول فقه و استنباط از مآنوسین ولی‌فقیه؛ ۲. مبنایابی و تحلیل تاریخی و سیره‌پژوهی؛ ۳. تحلیل گفتمان اندیشه ولی‌فقیه و ۴. مبنایابی قرآنی و کمی‌سازی داده‌های موضوع مورد بحث، دخیل هستند. در شکل ذیل چرخش علمی و تجربی روش‌های علمی و رویکردها و ابزارهای عرفی مورد مطالعه تا رسیدن به روش عملیاتی جامع و مانع «انس» تبیین گردیده است:

شکل ۳:

الگوی شماتیک روش

«انس»: استخراج، فهم و تبیین نظام فکری و اندیشه ولی‌فقیه

References

- Abedi Jafari, H., Taslimi, M., Faghihi, A., & Sheikhzadeh, M. (2011). Thematic analysis and the network of themes: A simple and efficient method for explaining existing patterns in qualitative data. *Strategic Management Thought*, 5(10), 151–198. [In Persian]
- Amini, S. J., & Safi Esfahani, V. (2025). Governance model in the Islamic Republic of Iran. Tehran: Supreme National Defense University. [In Persian]
- Caws, P. (1967). Scientific Method. In P. Edwards (Ed.), *Encyclopedia of Philosophy*. New York: Macmillan.
- Faramarzi Gharamaleki, A. (2015). *Methodology of Religious Studies*. Mashhad: Razavi University of Islamic Sciences Press. [In Persian]
- Fairclough, N. (2000). *Critical Discourse Analysis*. (Trans. Group of Translators). Tehran: Center for Media Studies and Research. [In Persian]
- Flick, U. (2013). *An Introduction to Qualitative Research*. (Trans. H. Jalili). Tehran: Ney Publishing. [In Persian]
- Habibi, A. (2021). *Advanced Research Methods*. Tehran: Narvan Danesh. [In Persian]
- Holy Qur'an. [In Persian]
- Imam Ali (A.S.). (2000). *Nahj al-Balagha*. (Trans. M. Dashti). Qom: Aal-e Ali (A.S.) Publications. [In Persian]
- Iran, Islamic Republic of. (1989). *The Constitution of the Islamic Republic of Iran*. [In Persian]
- Jahanbin, F., & Heydari, Y. (2023). Analysis of the Islamic Republic of Iran's policy in cyberspace based on the views of Ayatollah Seyyed Ali Khamenei. *Quarterly Journal Strategic*, 32(4), 109. [In Persian]
- Khomeini, R. (1998). *Velayat-e Faqih (Governance of the Jurist)*. Tehran: Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works. [In Persian]
- Khosropanah, A., & Group of Researchers. (2016). *The Intellectual System of Imam Khomeini*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian]
- Lyotard, J.-F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. (Trans. G. Bennington & B. Massumi). Manchester: Manchester University Press.
- McDonnell, D. (2001). *Theories of Discourse*. (Trans. H. Nozari). Tehran: Farhang-e Gofte-man. [In Persian]
- Milner, A., & Browitt, J. (2006). *An Introduction to Contemporary Cultural Theory*. (Trans. J. Mohammadi). Tehran: Ghoghnoos Publications. [In Persian]
- Nola, R., & Sankey, H. (2007). *Theories of Scientific Method: An Introduction*. Philosophy and Science Series. Chesham: Acumen.
- Pakatchi, A. (2016). Methodology in Islamic Sciences (The concept and types of method). In N. Bahonar (Ed.), *Discourses on Islamic Culture and Communication (Vol. 2)*. Tehran: Imam Sadiq University Press. [In Persian]

- Saroukhani, B. (1996). *Research Methods in Social Sciences*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian]
- Soozanji, H. (2012). The reproduction of the philosophy of humanities based on Islamic philosophy. *Israa Quarterly Journal*, 11, 69–118. [In Persian]
- Winch, P. (1958). *The Idea of a Social Science and Its Relation to Philosophy*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Yavazi, M. R. (2017). Methodology for studying and understanding Imam Khomeini's political thought. *Journal of Political Thought in Islam*, 13, 99–120. [In Persian]
- www.emam.com
- www.emam-khomeini.ir
- www.khamenei.ir
- *Hadith-e Velayat Software: A collection of statements by the Supreme Leader of the Islamic Republic of Iran*. [In Persian]
- *Noor Imam Khomeini Software: A comprehensive digital archive of Imam Khomeini's works*. [In Persian]